

Kommunstyrelsen
Mathias SundinKlimat- & näringslivsdepartementet
kn.remissvar@regeringskansliet.se
ivana.vujic@regeringskansliet.se

KN2026/01343

Ånge kommuns svar på remiss SOU 2026:32 – Att säga ja! Kommunernas förutsättningar att ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner

Ånge kommun tackar för möjligheten att få yttra sig över SOU 2026:32 *Att säga ja! Kommunernas förutsättningar att ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner.*

Ånge kommun är en liten glesbygdskommun i Västernorrlands län med cirka 9 000 invånare. Kommunen har sedan 1970-talet haft en negativ utveckling där arbetstillfällena och invånare minskat vilket lett till en avveckling av samhället och samhällsservicen. Som en följd av detta har den kommunala förvaltningen minskats ned för att anpassas efter behov och skatteunderlag.

År 2020 kom den senaste av stora industrinedläggningar. Nedläggningen av Östavalls sågverk ledde dock till en process där kommunen i samverkan med större energibolag gjorde en framtidsplan för hur produktion av förnybar energi kunde omsättas lokalt till förnybara produkter och samtidigt skapa nya arbetstillfällen. Arbetet har pågått sedan dess och under 2027 förväntas första byggprocessen starta på en av totalt fyra industrisajter som planeras i kommunen.

För Ånge kommun innebär detta en stor möjlighet men samtidigt en lika stor utmaning. Kommunen behöver satsa på industrimark, bostadsmark, detaljplaner, olika former av infrastruktur samt lösa ut mjuka värden som kompetensförsörjning och attraktion. Detta med en liten och ovan organisation. Kommunen tar stora risker samtidigt som välfärden hålls och det ekonomiska utrymmet krymper.

De vinster som förväntas av de kommande industrierna kommer att bidra med förnybara produkter för EU och världen och med stora skatteintäkter på nationell nivå. En regional analys från 2025 visar att 150 miljarder kronor beräknades komma att investeras i Västernorrlands län fram till 2035 i industriomställning och försvar. Detta kan bidra med 24 miljarder till Sveriges BNP och öka den regionala exporten med 80 procent. Samtidigt beräknas 90 procent av skatteintäkterna gå till staten, medan det är kommunerna som står för de stora riskerna och kostnaderna som uppstår för att få etableringarna på plats.

Den lokala vinsten uppnås enbart om kommunen lyckas med inflyttning vilket i sin tur hänger på att hela samhällsbygget lyckas. Ånge kommun anser det därför vara självklart att hela Sverige hjälps åt för att dessa industrietableringar ska bli verklighet och att samhället runtom ska gynnas och bli välmående. Ånge kommun välkomnar därför Regeringens insikt att insatser behövs för att förbättra kommunernas förutsättningar att ta emot stora etableringar och expansioner och ser mycket positivt på initiativet till utredning. Ånge kommun vill dock särskilt lyfta att den obalans i risk- och inkomstfördelning som finns mellan staten och kommuner kopplat till dessa etableringar/expansioner är betydande och behöver snarast adresseras och justeras på ett mer strukturellt vis för att inte riskera svensk tillväxt och konkurrenskraft.

Övergripande kommentarer

Ånge kommun stödjer utredningens konstaterande att de stora etableringarna inte bara gynnar de enskilda kommuner där etableringen sker, utan är viktiga för Sveriges ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning. Vidare instämmer vi med att det finns många utmaningar för de kommuner som vill ta emot stora etableringar och expansioner och att betydande kostnader och risker uppstår tidigt i processen, samtidigt som en eventuell befolkningsökning med tillhörande skatteunderlag kommer på lång sikt.

Accelerationskontoret föreslår i SOU:n en ”bred palett av åtgärder”, vilket Ånge kommun välkomnar då det handlar om ett brett samhällsbygge. Det är dock viktigt att flertalet förslag genomförs så snabbt som möjligt för att det ska ge någon effekt. Vår bedömning är att vart och ett för sig blir effekterna av förslagen försumbara.

Även om Accelerationskontorets uppdrag är fokuserat på att öka tempot i den gröna omställningen, behöver de insatser som föreslås också omfatta kommuner som står inför stora offentliga investeringar såsom försvarsetableringar och investeringar i AI. Alla former av industrietableringar innebär liknande utmaningar för kommuner, bland annat gällande bostadsbyggande, infrastruktur och planarbete. Därför förordar vi att insatserna även gäller dessa kommuner.

Ånge kommun ser en generell risk med att långsiktigheten och förutsägbarheten för kommunerna kan komma att brista om inte de allokerade summorna pengar till respektive åtgärd är tillräckliga eller om definitionerna för vilka kommuner som omfattas är otydliga. För att öka kommunernas benägenhet att säga ja, måste det finnas en förutsägbarhet om att kommunerna verkligen kan få stöd i de identifierade situationerna och inte riskera att bli nekade en insats för att pengapotten är slut eller definitionen av vilka som omfattas är otydlig. Själva definitionen för vilka kommuner som omfattas blir viktig och vår åsikt är att definitionen för en ”stor” etablering/expansion inte kan vara en specifik investeringssumma och antal anställda, utan behöver förhålla sig till kommunens storlek och kapacitet. Det som är en medelstor etablering för en stor kommun kan vara ett väldigt stort åtagande för en liten kommun, samtidigt som båda kan vara strategiska för Sverige som nation.

Vår totala bedömning är att med en snabb implementering av flera åtgärder och med utökade summor pengar kan förslagen sammantaget ge positiva effekter för kommuner som står inför stora etableringar/expansioner.

Ånge kommun understryker att de föreslagna insatserna inte förändrar grundproblematiken med att staten får 90 procent av skatteintäkterna och kommunerna får 10 procent. Ur det perspektivet är förslagen i SOU 2026:32 att anse som marginella. Accelerationskontoret uppdrag omfattade inte möjligheten att komma med förslag på skatteområdet, men om kommunerna ska ges verkliga incitament och förutsättningar att ta emot etableringar som är viktiga för Sverige som nation, så krävs en förändrad inkomst och/eller riskfördelning mellan stat och kommun.

Som ett nödvändigt komplement till de specifika förslagen i utredningen efterfrågar Ånge kommun även insatser för att stärka samordning och systemledning på nationell nivå för att maximera samhällsnyttan av stora etableringar. Utredningen drar slutsatsen att det inte förekommer något systemfel gällande hur dagens system och reglering ser ut. En slutsats som kan ifrågasättas. Mycket av den problematik som kommuner, regioner och de etablerade företagen står inför går att härleda till den nationella nivåns uppdelning i separata politikområden och oförmågan att strategiskt arbeta över departements-, myndighets- och politiksområdesgränser. Allt för ofta ses enskilda myndigheter göra sitt jobb utifrån ett uppdrag där det inte ingår att samordna sig med andra myndigheter eller bidra till nationella strategier där ansvaret ligger på ett annat departement än det egna. Ur ett nationellt perspektiv förlorar Sverige på att inte agera mer samordnat och strategiskt när det gäller stora etableringar.

Inte minst finns ett behov av mer samordning och strategi gällande energi och tillgången på el. Energiområdet nämns knappt i utredningen, trots att många av de stora pågående etableringarna är elintensiva industrier som sammantaget gör anspråk på en stor andel av den svenska elproduktionen. Ett stort problem för en kommun är att det inte går att få en bra dialog med alla nivåer av elnätsägare. Detta innebär att en kommun riskerar lägga mycket energi och resurser på en etablering som aldrig haft möjlighet att bli av. Ånge kommun föreslår att Accelerationskontoret ges uppdrag att jobba vidare med detta och hitta former för hur kommuner och elnätsägare kan föra dialog som effektiviserar arbetet med industrietableringar.

Specifika kommentarer

Investeringsfrämjande

Ånge kommun ser positivt på att utveckla de rådgivande funktionerna för kommuner och att Business Sweden blir den myndighet som innehar den funktionen, men det är nödvändigt att andra myndigheter får i uppdrag att bidra i det arbetet för att få till en rådgivning som tar hänsyn till olika aspekter och områden inom vilka rådgivning kan behövas. Det är dock otvetydigt vad den "Allmänna rådgivningen" ska omfatta och vilka skeden i en etableringsresa som omfattas av den typen av rådgivning.

Förslaget om specifik rådgivning tillstyrks. Det finns behov av att mer aktivt stödja ett begränsat antal kommuner som står inför en stor etablering eller expansion. Utredningen pekar på att den särskilda rådgivningen ska gälla för etableringar ”med särskilt stor vikt för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning”. Region Västernorrland ser behov av att utöka den definitionen till att även omfatta etableringar och expansioner med ”stor påverkan på energisystemet”.

Utöver det bör definitionerna för när en kommun omfattas av den specifika rådgivningen, och vilka kommuner som det gäller tydliggöras. Här förordas en relativ definition, i stället för exempelvis en investeringssumma, eftersom kommunens grundförutsättningar i form av storlek, ekonomi och demografi har påverkan på vad som för dem är en ”stor” etablering/expansion och därmed ett stort åtagande.

Ekonomisk riskavlastning

Ånge kommun är positiv till förslaget om en incitamentspeng och anser att en sådan kan vara värdefull för skapa utrymme för att kommuner ska kunna hantera delar av det merarbete som uppstår vid en stor etablering. Vilket merarbete som uppstår kommer att bero på den enskilda etableringen och på vilken kommun det gäller, därför måste *kommunen* få utrymme att definiera vad incitamentspengen ska användas till, och inte den utbetalande myndigheten. Det är viktigt att pengan blir förutsägbar och långsiktig, så att inte en situation uppstår där pengan nekas en kommun år två för att potten är slut. Eller att vissa kommuner blir helt utan stöd, trots att de uppfyller definitionens krav.

Även här är det nödvändigt att definiera vilka situationer som kan utlösa incitamentspengen och när, i vilket skede. Ånge kommun förordar att incitamentspengen kan användas i relativt tidiga skeden av en etableringsprocess.

Bostadsbyggande

Bostadsförsörjning och bostadsbyggande är en nyckel för att kommuner med en stor etablering eller expansion ska kunna kompetensförsörja etableringen och öka sin befolkning. Finansiering av bostäder kopplat till planerade etableringar och expansioner är en risk då det handlar om en kapitaltung investering som behöver initieras samtidigt som realiseringen och utfallet av etableringen kan vara osäker.

I en kommun som Ånge är nulägesnivån på fastighetspriser ett stort problem. De låga värdena innebär att nybyggda bostäder behöver skriva av halva värdet första året vilket innebär höga kostnader för en exploatör alternativt hög risk för privatpersoner som bygger eget hus. Här är behovet av insatser stort för att sänka risken vid nybyggnation av bostäder.

Ånge kommun ser positivt på inrättandet av en hyresförlustgaranti som administreras av Boverket, såsom föreslås av utredningen. Då risken med vissa etableringar är förhållandevis hög och bostadsbyggandet behöver komma i gång tidigt i processen finns en stor risk att garantiavgiften bli för hög om den ska motsvara den faktiska risken. Därför bör den avgiften delvis subventioneras.

Ånge kommun ser generellt positivt även på förslaget om statligt subventionerade kreditgarantier för lån till anordnande av nya bostäder i etablerings- och omställningskommuner, såsom föreslås i LI2025/01122.

Norrlandsfondens upplägg med ett marknadskompletterande topplån för att bygga bostadsrätter är bra och kompletterar förslagen i utredningen. Det är dock fortfarande otydligt vilka kommuner som kan omfattas av dessa topplån då urvalskriterierna är otydliga. Precis som gällande förslagen i Accelerationskontorets utredning generellt så uppmanar vi till tydliga definitioner och urvalskriterier även för Norrlandsfonden. Allt för att skapa transparens, samt förutsägbarhet och planeringsmöjligheter för kommunerna.

Gällande förslaget om räntebidrag för privatpersoner som bygger eller köper nya småhus så anser Ånge kommun att det har ett positivt signalvärde, men att den begränsade summan, 500 kr per månad, inte kommer att göra någon påtaglig skillnad för byggandet av småhus.

Investeringar i infrastruktur

Accelerationskontorets förslag om en tillväxtpott för infrastruktursatsningar vid stora etableringar är mycket välkommet. Nuläget där enskilda kommuner tvingas stå för investeringar i statligt ägd infrastruktur för att få tillstånd för etableringar av nationellt intresse är inte acceptabelt.

Ånge kommun anser dock att den föreslagna potten är för snålt tilltagen för ändamålet. Risken med den föreslagna potten är att den endast räcker till enstaka infrastrukturinsatser och att det inte blir förutsägbart om en infrastruktursatsning i anslutning till en stor etablering kan få medel. Det är viktigt att stöd från en tillväxtpott kan ges oavsett om det gäller investeringar i nationell- eller kommunal infrastruktur.

Regionerna, som ansvariga för länstransportplanerna, bör ges en formell roll i prioriteringen av projekt inom tillväxtpotten och i utformningen av de kriterier som ska ligga till grund för prioriteringen.

Ånge kommun anser att det är mycket positivt, och nödvändigt, att Trafikverket står för eventuella fördyringar av transportinfrastruktur som medfinansieras av kommuner där orsaken inte är nya krav från kommunen själv. Dagens metod där myndigheten kräver att kommuner skriver under avtal om finansiering av transportinfrastruktur utan att veta vad slutnotan blir är ett orimligt arbetssätt.

Kompetensförsörjning

Stora företagsetableringar och expansioner kan medföra betydande utmaningar för kompetensförsörjningen. Utmaningen är särskilt påtaglig i län med små och geografiskt spridda arbetsmarknader, långa avstånd och låg arbetslöshet. Större etableringar kräver därför insatser inom utbildning, inflyttning och regional arbetspendling.

Ånge kommun välkomnar förslaget om att genomföra Yrkesvuxutredningens förslag om extra tilldelning av statsbidrag för yrkesvux till kommuner med särskilt stora behov. Detta är viktigt eftersom stora företagsetableringar och företagsexpansioner ofta skapar kompetensbehov som det ordinarie utbildningssystemet kan ha svårt att möta i tid. Extra

statsbidrag till yrkesvux ger kommuner bättre förutsättningar att snabbt anpassa utbildningsutbudet efter arbetsmarknadens behov och stärka den lokala och regionala arbetskraftsbasen.

Satsningar på yrkesvux är dock bara en del av de utbildningar som kan komma att behövas vid stora etableringar. Vi ser bland annat behov av att både ge Arbetsförmedlingen i uppdrag att rikta medel till arbetsmarknadsutbildningar kopplat till etableringar och att utöka YH samt NY-utbildningar genom riktade utlysningar vid stora etableringar och expansioner.

Ånge kommun är positiv till förslaget att utreda nedskrivning av studieskulder för personer som bor och är yrkesaktiva där stora etableringar och expansioner sker. Då arbetsmarknaden och tillgången på kompetens generellt påverkas av stora etableringar är det nödvändigt att alla högskoleutbildade omfattas. Vi ifrågasätter dock gränsen på 3,5 procents arbetslöshet för att nedskrivning ska bli aktuellt. 3,5 procent är en mycket låg andel och en kommuns utmaningar med kompetensförsörjning kan vara utmanande även vid högre procentsatser. Det finns även en risk med att en kommun faller i och ur ett sådant kriterium då arbetslösheten mäts kontinuerligt och kan fluktuera runt den angivna gränsen och då gälla i vissa perioder och inte gälla i andra. Ånge kommun förordar därför att arbetslöshet i angivna procenttal tas bort som kriterium.

Förslaget om flyttstöd är positivt för att sänka trösklarna att byta bostadsort. Ånge kommun ser därmed fram emot det uppdrag som Arbetsförmedlingen ska redovisa till Regeringen 2027 och understryker att kostnaden för flytt måste ersättas helt eller nästan helt och att den summan varierar mellan vilka orter som flytten sker. Den begränsning som anges i lagförslaget om 45 procent av prisbasbeloppen anser vi därför vara för lågt satt. Dessutom behöver målgruppen vara bred och intet enbart omfatta personer som varit utan arbete under en längre tid.

Sveriges arbetsföra befolkning minskar i andel, vilket skapar en generell utmaning för arbetsgivare och sätter särskild press på kompetensförsörjningen i områden med stora etableringar. Samtidigt är den geografiska rörligheten på den inhemska arbetsmarknaden låg. Region Västernorrland ser därför behov av insatser för att främja möjligheterna för utländsk arbetskraft att flytta hit. Det behöver bli enklare för människor med efterfrågad kompetens att arbeta och bo i vår region. Det gäller både högutbildade med spetskompetens och yrken med lägre löner, såsom inom välfärd och service, vilka idag är svåra att rekrytera på grund av de höga lönekraven